

יבמות מב

משה שווערד

1. ערוך לנר מסכת יבמות דף מב עמוד א

בגמרא דרב אמר משעת נתינה. ק"ק ומה בכך דהברייתא כשמואל ולא כרב הא בלא"ה מייתי התם בגמרא תניא כוותי' דרב ותניא כוותי' דשמואל ומאי שנא אי חדא ברייתא כשמואל או תרי וי"ל דהכי קפריך דהתם קמקשה לשמואל יאמרו ב' נשים בחצר א' זו אסורה וזו מותרת ומשני זו זמן גט מוכיח עלי' וכו' הרי דבלא טעם דזמן מוכיח גם שמואל וגם ברייתא דמסייע לי' מודה דשייך לגזור והרי הך גזירה גופא שייך ג"כ הכא גבי חליצה וכמש"כ התוס' ובזה לא שייך הוכחה ע"י זמן של שטר ולכן ק' בין לרב ובין לשמואל ומתרץ רבא שהכא לא שייך לאסור מטעם גזירה כיון שהתרת איסור כרת ק"ו לאיסור לאו שמותר:

2. תוספות מסכת יבמות דף מב עמוד א

לאחר שלשה חדשים אין צריכה להמתין - אמר ר"ת דוקא חלץ שהחליצה מוכחת שלא בא עליה כדאמר בממאנת דמיאונה מוכיח עליה שהיא קטנה אבל אם מת היבם לאחר ג' צריכה להמתין שלשה חדשים דיותר יבמה קרובה לביאה מארוסה דגזרינן אטו נשואה אע"ג דאמר לקמן בפ' ב"ש (דף קיב.) ובפסחים פרק אלו דברים (דף עב:) יבמתו בזיו מינה אשתו לא בזיו מינה היינו לענין לאוקמי אנפשיה עד שלשים אבל לענין גזרה שמא ישא אחותו כו' איכא למימר יבמתו קרובה לביאה טפי.

3. שערים מצויינים בהלכה

דף מב. הוי, הג' חדשים שאמרו משעת מיתת הבעל, ולא משעת חליצה היבם. פרש"י הוי, כלומר הוי לומר מכאן שלשה חדשים שאמרו כו' כתב בתרומת הדשן (סי' רכד). דאם היא זקוקה לבי' יבמין ראובן ושמעון, ומת ראובן והוא הגדול, אי צריכה להמתין ממיתת ראובן, וכיאר דאין צריכה להמתין, ואין לגזור מיבם זה ליבם אחר, דאין לומר דמפני שהוא הגדול הוא כמו כנוסה, ואין לדמות זה לארוסה דצריכה להמתין ג' חדשים, שהיא עומדת לביאה טפי, שהרי היא אסורה לכל, משא"כ כזה שאם קדם הקטן ובא עליה קנאה, ומובא הלכה זו בשו"ע (אהע"ז סי' קסד ס"א), ועי' שם בטו"ז ובכ"אור הגר"א.

בענין הבחנה

4. בית שמואל סימן יג

א צ' יום - [1] הטעם הבחנה לשמואל ילפינן מקרא להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני ורבא אמר הטעם גזירה שמא ישא אחותו וכו' ונראה הלכת' כרב' [2] גם י"ל אפי' לשמואל ליכ' א"ד ולימוד זה רק אסמכת' ובש"ס אית' ג' חדשים וכתב בש"ג היינו כל חדש מלא שהוא ל' יום:

5. ערוך לנר מסכת יבמות דף מב עמוד א

ברש"י ד"ה ולזרעך אחריו. והכי נמי קיימא לן בנדרים. בנדרים יש שם פירושים אחרים בהך דבני ערבוביא כמו שהביא רש"י שם בעצמו והרא"ש והר"ן כתב כהפירושים אחרים ורק בפ"ה הג' פי' רש"י דקאי אבן תשעה לראשון בן שבעה לאחרון, ונראה דהפירושים הללו תלו בפלוגתא דרב נחמן אמר שמואל ורבא דהכא [1] דלתירוץ רב נחמן א"ש דאתיא הבחנה מלהיות לך לא-להים א"כ י"ל דהבחנה דאורייתא הוא והוי שפיר בכלל המורדים והפושעים דקרא דחזקאל דיש צד עבירה ביצירתן כמו שכתב הר"ן שם [2] אבל לתירוץ רבא שהוא רק מטעם גזירה לא שייך לכללו בקרא דחזקאל דחזקאל לא דבר מאיסורי גזירות דרבנן, ועיין בב"ש אהע"ז (סימן י"ג סקל"א) ולכן הכא אשמואל שפיר פי' רש"י כפירושו הג' שם:

6. תלמוד בבלי מסכת יומא דף עה עמוד א

תניא אידך: גד - שמגיד להם לישראל אי בן תשעה לראשון ואי בן שבעה לאחרון.

7. תוספות ישנים מסכת יומא דף עה עמוד א

אי הוי בן ט' לראשון כו'. ועדיין לא גזרו שצריכות להמתין שלשה חדשים משום הבחנה כי לא הוצרכו עדיין שהמן בודק:

בעל הטורים על שמות פרק יט פסוק א

(א) בחדש השלישי - סמך למה שאמרו (יבמות מב, א) הגיורת השבויה המשוחררת לא ינשאו עד שיהא להם ג' חדשים, כמו שישראל נשתחררו ויצאו משבי מצרים והמתין להם ג' חדשים ליום מתן תורה שנתחתנו בו להקב"ה. בחדש השלישי.

8. שולחן ערוך אבן העזר הלכות אישות סימן יג סעיף ה

שפחה וגיורת שהיו נשואות לבעלים בגיורתן ובעבודתן ונתגיירו או נשתחררו, צריכות להמתין [ד] ואפילו גר ואשתו עובדי כוכבים ח שנתגיירו, מפרישין אותם צ' יום, כדי להבחין בין זרע הנזרע בקדושה לזרע שנזרע שלא בקדושה.

9. אבני מילואים סימן יג: ד

[ד] ואפי' גר ואשתו שנתגיירו. - בפ' החולץ [יבמות מב, א] מתיב רבא גר וגיורת צריכה להמתין הכא מאי להבחין איכא ומשני להבחין בין זרע שנזרע בקדושה.

ואיכא למידק דהא קי"ל בגר קטן שמטבילין אותו על דעת ב"ד הגדילו יכולין למחות ע"ש בכתובות (דף י"א) ואם הורתו שלא בקדושה אינו אלא גר קטן שמטבילין ע"ד ב"ד ואם הגדיל יכול למחות ואם הורתו בקדושה אינו יכול למחות דה"ל ישראל גמור ובוזה ודאי צריך הבחנה להבחין ולהבדיל בין ישראל לעמים, ואע"ג דרבא מותיב שם על הא דאמר ר' יוסף הגדילו יכולין למחות כבר כתבו דקי"ל כרב יוסף ואע"ג דאותיבו עליה אביי ורבא לאו לאפלוגי עלי' אלא לברורי מתני' דלא תיקשי ע"ש שטה מקובצת.

ונראה דביבמות (דף ע"ח) אלא הא דאמר רבא נכרית מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה וכ"ת משום דר' יצחק דאמר ר"י דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ כו' שאני עובר דהיינו רבית' וע"ש, מבואר דאי נימא עובר לאו ירך אמו א"כ הא דעלתה לו טבילה דאימ' היינו משום דלאו חציצה היא דהיינו רבית' וא"כ כשהגדיל יכול למחות כיון דאינו גר רק עפ"י טבילת עצמו שטבולוהו ב"ד **אבל אי נימא עובר ירך אמו א"כ העובר אין צריך טבילה כלל וליכא תורת גירות בעובר רק באמו**, ובתוס' שם ד"ה אלא הא דאמר רבא וא"ת מאי פריך מרבא הא בהדל' איתא דעובר ירך אמו בפ' כל האסורין (דף ל') ובשור שנגח את הפרה (דף מ"ז) כו' ואומר ר"י שרוצה ליישב דברי רבא דהכא אפי' לר' יוחנן ע"ש **וכיון דסובר רבא עובר ירך אמו אינו יכול למחות משהגדיל** וק"ל ועמ"ש בסי' ד' (סק"ג) [סק"ב].

10. דרשות חת"ס ח"א ע' קעט

והנה המופת על זה כי רוב לדיקים נולדו קודם זמנם למוקטעי' — והטעם כי מהרו ללכת אל העה"ז לעבודת ה', הרי קמן כי טוב להם עזדם ה' צעה"ז. והנה המן לפי מחשבתו ה' קי' לו קי' מהרש"א הנ"ל שהרי יוס' ז' אדר כבר נכנס לשנת קכ"ח ומזה שפט כסדרא הנ"ל שנה ללדיק למהר ללכתו מבעה"ז, וא"כ ה"ה לאחר זיאתו ולאהו מרחס חמוה וא"כ לא - כולל למוקטעי' לז' אדר חלא זיוס ז' סיון וק"ל

11. שו"ת נודע ביהודה מהדורא קמא - אבן העזר סימן יח

... ואומר אני אי משום הא לא איריא דגם לרבינו תם ניהא דהא דמסקינן דידיה נמי ומשני ממסמסא ליה בביעי וחלבא אבל דידיה לא יהיב לה בעל וכל זה בברור לו שאינו בנו לא חיים עלוהי אבל אם ישא תוך ג' חדשים א"כ הולד יהיה ספק אם הוא בנו וג"כ חיים ויהיב ביעי וחלבא ולכך הוצרך לומר דמשום האי טעמא גופא אסור שאין להבחין בנו של מי הוא או שמא ישא אחותו וכו' לשמואל ולרבא לכל מר כדאית ליה. אלא דאכתי קשה במה דהקשה ונבדק בהילוכה **ואמר אשה מחפה שיירש בנה וכו' וזה דוחק דלפעמים הבעל הראשון עשיר יותר ולמה עדיף לה שיירש בנכסי שני** והוה ליה למימר אשה מחפה כדי שלא תצטרך להתגרש מהשני או לפרש טעם גוף האיסור משום מעוברת חבירו ומינקת חבירו...

12. שערים מצויינים בהלכה

✓ **מעוברת חבירו ומינקת חבירו.** בשו"ת נודע ביהודה (מהד"ת סי' לח) מדקדק, למה הזכיר לשון חבירו, ולא תנא סתמא, לא ישא אדם מעוברת או מיניקה, דמשמע מזה דדוקא כשאנו יודעים ממי היא מעוברת, אבל זונה שאין אנו יודעים מי האב של הולד אין עליו איסור, וא"כ צריך לומר דלאותן הפוסקים (סי' יג סי"א) דגם בזונה לא ישא, תני לשון חבירו משום דכיון דתיקנו חז"ל באלמנה, כללו בזה גם גרושה וזונה, אמנם כל זה שייך רק במי שהוא בכלל חבירו, אבל אם נתעברה מנכרי, זו אינה בכלל גזירת חכמים וצ"ע הרי

איתא בגמ' שבת (קנ.) לא יאמר אדם לחבירו לשכור לו פועלים, ומוקי לה הגמרא בחבר נכרי, ועיי' ברש"י ותוס' (סוכה לט.) בסוגיא דהלוקח לולב מחבירו, אם עם הארץ נקרא חבירו. שוב ראיתי בתשו' הגרע"א (סי' צה) שכתב בזה"ל, וכבודו לא הודיעני אם הולד מן נכרי, וחזרני שחכם אחד רצה לומר דאין זה בכלל מינקת חבירו כו', ואין ממש בהראיות שמביא כו'. אבל כוונתו אינו על הנודע ביהודה, דהרי הוא אינו מביא הראיות שדחה הגרע"א, והביא נמי הראיה מגמרא שבת הנ"ל דגם נכרי נקרא חבירו.

13. תוספות מסכת יבמות דף יב עמוד ב

שמא תעשה עוברה סנדל - פירש בקונטרס דכשהיא מתעברת וחוזרת ומתעברת דוחק האחד את חבירו ופוחת צורתו והא דאמר בהמפלת (נדה דף כז.) דאין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת צ"ל דהיינו דוקא בן קיימא ור"ת מפרש דסנדל הוא כשהאשה מתעברת תאומים אם משמשת בלא מוך נכנס השכבת זרע בין שני הולדות ודוחק אותם ועושה את האחד סנדל וכן משמע בהמפלת (שם דף כה:) דבעיבור אחד הוי דקאמרינן ולמה הוזכר סנדל והלא אין סנדל שאין עמו ולד ומשני אי דאתיליד נקבה בהדיה ה"נ הב"ע דאתיליד זכר בהדיה מהו דתימא הואיל ואמר רבי יצחק אשה מזרעת תחלה יולדת זכר ומדהאי זכר האי נמי זכר הוא קמ"ל אימור שניהם הזריעו בבת אחת ואם סנדל בשני עיבורים למה ה"ל למימר מדהאי זכר האי נמי זכר ולמה לי נמי למימר שניהם הזריעו בבת אחת.

14. שערים מצויינים בהלכה

הגר"א דמקורו מהכא. ומדקתני הלשון יורשים משמע דאירי באלמנה. ואם היא גרושה, עיי' בתוס' לעיל (ע"א ד"ה סתם מעוברת) שהביאו פלוגתא אם מותרת לינשא משום דלא משעבדא ליה. ור"ת והרשב"א והריטב"א סוברים, דכיון דאינה יכולה לתבעו בב"ד אלא ע"י שליח כדאיתא בכתובות (כח.), וגם היא בושא לתבעו ע"י אחר, לכן אסור לה לינשא בתוך הזמן.

שם ע"ב וליתכענייה ליורשים כו' אשה בושא לבא לב"ד. פי' ולתבוע יורשים של בעלה הראשון כשביל בנה, ומשמע מכאן שהם מחויבים ליתן לה שכר הנקה. וכ"פ בשו"ע (אהע"ז סי' צה ס"ב). וכתב בביתור

15. ספר פנים יפות על בראשית פרק ג פסוק יז

ובמ"ש בזיעת אפיק תאכל לחם, רמז על התורה שנקראת לחם דכתיב [משלי ט, ה] לכו לחמו בלחמי, ע"י חטא אדם הראשון לא נתבררה התורה עד ימות המשיח, כמ"ש [שבת קלט.]. אין בן דוד בא עד שלא יהיה משנה ברורה והלכה ברורה במקום אחד, וצריך יגיעה רבה לברר הלכה א', וכמ"ש בפירוש המשנה, [אבות ג, יז] אם אין קמה אין תורה, כי כמו שצריך לברר החטין מן הפסולת עד שנעשה קמה, כמ"ש חז"ל [ברכות נח.]. כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא פת, כן צריך לברר כל הלכה עד שמוציאין ממנה את הקמה, וז"ל חז"ל [סוכה נד.]. במי שאינו מברר הלכותיו לא חש לקימחיה. וז"ל אם אין קמה אין תורה אם אינו מיגע את עצמו לברר הלכה על בוריה לא מצא תורה כמ"ש [מגילה ו ע"ב] לא יגעתי ומצאתי אל תאמין, וז"ל בזיעת אפיק תאכל לחם שהיא יגיעה רבה, ומ"ש אם אין תורה אין קמה היינו שצריך אדם לקבוע זמן למגרס ולעיוני וכמ"ש חז"ל [שבת סג.]. לגמור אינש והדר לסבור, ויבואר לפנינו באריכות במקום אחר:

סתם ואח"כ מחלוקת מחלוקת ואח"כ סתם

1. רש"י עבודה זרה דף ז/א

מחלוקת - דרבי מאיר ורבי יהודה בהגזול בב"ק, ואחר כך סתם לן תנא בבבא מציעא כר' יהודה וכל מחלוקת שנחלקו תנאים ואח"כ סתם לנו במשנתנו כאחד מהן הלכה כמותו דכיון דסתמיה אחר המחלוקת ש"מ דקמו רבנן בטעמייהו ומסתברא טעמא דהאיד:

2. חדושי הרשב"א על מסכת בבא קמא דף קב/א

אלא הלכה כר' יהודה למה לי מחלוקת ואח"כ סתם הוא והלכה כסתם. וא"ת מאי קושיא ומי עדיף מחלוקת ואח"כ סתם מסתם מתני' דליכא מחלוקת במתני' ופסקינן כתנאי דברייתא דפליגי אסתם מתני', ולא אקשינן והלא סתם מתני' הוא אלא לר' יוחנן בלחוד דכילי ופסקינן כסתם משנה (שבת מו, א), דאפילו לרב יוחנן נמי אמרינן בדוכתא טובא (שם קיח. ב) אמוראי נינהו ואליאבא דר' יוחנן. וי"ל דאח"כ דטפי עדיף מחלוקת ואח"כ סתם מסתם מתני' בלא מחלוקת דמתני', משום דכל ששנה רבי מחלוקת ואח"כ סתם נראה שדקדק הרבה בדבר. ואחר ששנה המחלוקת ראה דברי האחד וסתם כמותו. ועוד אפשר לומר שהברייתא נשנית אחר המשנה דבי רב חייא ובי ר' אושעיא תלמידי דרב מתניין ולבתר מתני', והלכך אע"ג דאיכא סתם במתני' ששנה רבי שנה להם רבי הברייתא לבסוף והו"ל סתם ואח"כ מחלוקת, ובכי הא לא מקשינן והא סתם מתני' הוא דאפשר דלאו הכי הוא. אלא דקשיא דבפרק החולץ (יבמות מב, ב) אמרינן מסתמיך ואזיל ר' אבהו אכתפיה דר' נחום שמעיה ומנקט הלכתא מיניה, מחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם משנה, סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם, סתם במתני' ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם, סתם בברייתא ומחלוקת במתני' מאי, א"ל רבי לא שני חייא מנא לו, אלמא אף סתם במתני' ומחלוקת דברייתא פשיטא ליה שהלכה כסתם דמתני'. ויש לומר דההוא כללא ר' אבוהו בלחוד הוא דכילי ליה ואמוראי אחריני לית להו הכין בסתם מתני' ומחלוקת דברייתא, דהא איכא טובא דפסקי לעתים במחלוקת דברייתא חוץ מר' יוחנן ואליאבא דהנהו אמוראי דאמרין משמיה דר' יוחנן דהלכה כסתם משנה, ור' אבהו נמי תלמידו דר' יוחנן הוא וס"ל כרביה:

3. תוספות עבודה זרה דף ז/א

ואי משום דאיכא אמוראי התם דפליגי ולית להו הך כללא לגבי הלכה כסתם משנה נמי פליגי אמוראי ואפילו במחלוקת ואחר כך סתם נמי איכא מאן דפליגי לקמן בסוף פרקין (דף כא.) גבי שכירות בתים דפליגי ר"מ ור' יוסי ופסיק רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי אע"ג דבתר הכי סתם כר"מ לכך נראה לפרש דלאו מכה סתם בעי למיפשט דליהוי הלכה כסתם אלא הכי פריך מחלוקת ואח"כ סתם הוא ואפילו למאן דלית ליה הלכה כסתם מ"מ חשיב כרבים לגבי יחיד:

4. תוספות מסכת יבמות דף מב עמוד ב

סתם ואח"כ מחלוקת היא - וא"ת והא אמרינן בריש מסכת ביצה (דף ב.) גבי שבת סתם לן תנא כר"ש דתנן מחתכין הדלועין כו' אע"ג דפליגי ר' יהודה בסיפא וקאמר אם לא היתה נבילה מערב שבת כו' ויש לומר דנהי דלא חשיב סתם גמור מ"מ חשיב כרבים לגבי יחיד וא"ת כפ' המוציא יין (שבת פא: ושם) דפריך ומי סבר רבי יוחנן דבר שאין מתכוין אסור והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק ומאי קושיא דסתמא בניזיר (דף מב.) ופלוגתא בפ"ב דביצה (דף כג.) גבי קירוד וקיצוף ובתרי מסכתא אמר בפ"ק דמס' ע"ז (דף ז. ושם) אין סדר למשנה וליכא למימר דר' יוחנן אית ליה הלכה כסתם אפי' בסתם ואח"כ מחלוקת דהא קאמר הכא בהדיא אליבא דר' יוחנן סתם ואח"כ מחלוקת היא וי"ל דודאי בסתם ואח"כ מחלוקת מודה ר' יוחנן דאין הלכה כסתם אבל בתרי מסכתא אית ליה לר' יוחנן דהלכתא כסתם וטעמא דר' יוחנן משום דסתמא אית לן למימר דמחלוקת ואח"כ סתם הוא ולא סתם ואח"כ מחלוקת דאין לנו לומר שחזר בו רבי מפסקו עד שנראה בפירוש ומיהו שאר אמוראי אית להו דבתרי מסכתא אין סדר למשנה ואין הלכתא כסתם ...

5. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף קכב עמוד ב

ופרכינן כמאן כרבי יוחנן כו' ועוד מאי אלא - דאפי' אם תאמר שהרבה יש סתם ואח"כ מחלוקת בגמרא שבתחלה ראה את דברי התנא והוא וסתמן ואח"כ חזר בו ופירשו ומשנה ראשונה לא זזה ממקומה מאי אלא.

6. חידושי הרישב"א מסכת יבמות דף מב עמוד ב

והנכון בזה מה שקבלנו מרבינו הר"ם בשם הרמב"ן ז"ל דהא דאמרין סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם, לאו למימרא דבשום דוכתא אין הלכה כסתם, אלא כלפי שאמר מחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם כלומר שכן הלכה כסתם לעולם מסתמא עד דפסקו אמוראי דלא כוותיה בהדיא, קאמר בתר הכי דסתם ואח"כ מחלוקת אין אומרים הלכה כסתם לעולם אלא פעמים כך ופעמים כך, ובירושלמי פי' דכל היכא דאיכא פלוגתא דתנאי וסתם לן תנא כחד מנייהו ואח"כ כשהזכיר דברי בר מחלוקתו הן באותה משנה הן במשנה אחרת הזכירו בלשון יחיד ודאי הלכה כסתם, כי לפי שראה רבי דבריו שנאן סתם ושנה דברי חבירו בשמו, והויא כאותה שאמרו (חולין פ"ה א) ראה רבי דבריו של ר"מ באותו ואת בנו ושנאו בלשון חכמים לומר

שהלכה כמותו כיון ששנה דבריו בלשון חכמים ודברי ר"ש בשמו, ומה לי ששנאו בלשון חכמים או ששנאו סתם הכל דרך א' הוא, אבל כשסתם דברי האחד והזכיר חברו בלשון חכמים אין הלכה כסתם, ועכ"ז אין מקשי' לר' יוחנן מן הסתם משנה ששנה דברי חברו בשמו, דאיהו לא כלל לומר הלכה כסתם משנה אלא בסתם שאין בצדו שום מחלוקת, והיינו מאי דפרקי' ליה הכא דלא תיקשי ליה סתם מתני', וכלשון הזה אמרו בירושלמי על דברי ר' יוחנן שהקשו לו כעין שהקשינו בכאן, ואמרו ולמה הוא מורי ליה כיחידא ר' שמואל בר אביא בשם רב הדא דתימא בשאין מחלוקת אצל סתם אבל יש מחלוקת אצל סתם לא בדא הלכה כסתם, ועוד שם הדא דתימא ביחיד אצל יחיד אבל יחיד אצל חכמים לא בדא הלכה כסתם, פ"י כשהיא סתם ואח"כ מחלוקת וכפי מה שפ"י.

7. שערים מצויינים בהלכה

ודומה להא דסתם ואח"כ מחלוקת, כתבו הפוסקים ומוכח בש"ך (הנהגת או"ה יו"ד סוסי"י רמב), דאם הובא בשו"ע דעה א' בסתם, ודעה ב' בלשון יש אומרים, דעתו לפסוק כדעה א', ומה שהביא דעה ב' היינו שאם נוהגין באיזה מקום כן, זהו עפ"י שיטה זו. ומ"מ מציינו פרטים שחוששין לחומרא לדעה ב', כגון בה' מליחה (סי' סט ס"כ), וכן בה' מזוזה (סי' רפו ס"ו). וכן כשהובא דעה הב' ברמ"א, אלא שלא כתב שכן עיקר, או וכן נוהגין, או וכן ראוי להורות, דעתו שראוי לחוש לדעה זו לכתחלה ולא בא להחליט. וכ"כ בתשו' עבודת הגרשוני (סי' מו), והובא נמי בהקדמת הפמ"ג (אות כ-כה), וכ"ה עה"פ בפמ"ג (א"א או"ח סי' תכט סק"ב), ואם כתוב בשו"ע דעה א' לאיסור ודעה ב' להיתר, הכוונה דבשעה"ד יש לסמוך להיתר. והגר"ש קלוגער (האלף לך שלמה סי' קפה) סמך עצמו כדעה ב' להיתר העירוב. ואם כתב בשו"ע דעה א' בלשון יש אומרים וכן הדעה הב' יש אומרים, דעתו לפסוק כדעה ב', ע"י לקמן בגמ' (סד:). הי מנייהו אחרינייתא, ופרש"י דבתרייתא עיקר. וע"י בפמ"ג (פתיחה כוללת או"ח הנהגת שו"מ ס"ג-ג). וע"י מה שכתבנו בקונטרס תורת ההוראה (אות יא והלאה).